

ვოლოდინა რუსეთის წინააღმდეგ

VOLODINA v. RUSSIA

საჩვარი N 41261/17

გადაწყვეტილება

9 ივლისი 2019

2019 წელს, სტრასბურგის სასამართლომ განიხილა საქმე ვოლოდინა რუსეთის წინააღმდეგ (Volodina v. Russia),¹ რომელიც ეხებოდა ადევნებას. კერძოდ, მომჩივნის განმარტებით, ყოფილმა პარტნიორმა მას ხელჩანთაში გადაადგილების საკონტროლოდ განუთავსა GPS მოწყობილობა და უთვალთვალებდა სახლის წინ, ცდილობდა დაესაჯა მომჩივანი მისთვის მიუღებელი ქცევისთვის, რის გამოც ხშირად ემუქრებოდა სიცოცხლის მოსპობით და ქონების, აგრეთვე, პირადობის დამადასტურებელი საბუთების ჩამორთმევით ან დაზიანებით. დამატებით, მოძალადემ გამოაქვეყნა მსხვერპლის ფოტო-სურათები, რითაც შეილახა მისი ღირსება. ადევნების არაერთი ინციდენტის შედეგად, მომჩივანს შეექმნა შიშისა და დაუცველობის განცდა.

მოცემულ საქმეში სტრასბურგის სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა, რომ რუსეთის კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა კონკრეტულად ოჯახში ძალადობას, როგორც ცალკე დანაშაულს, ამასთან რუსეთის სისხლის სამართლის კოდექსი არ ცნობდა მას, როგორც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებას. შესაბამისად, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლისთვის არ იყო საკანონმდებლო დონეზე ხელმისაწვდომი ძალადობისგან დაცვის ისეთი მექანიზმები, როგორიცაა: შემაკავებელი ორდერი ან დამცავი ორდერი. სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ოჯახის წევრზე ძალადობისთვის წარმოიშობოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ძალადობას ადგილი ექნებოდა ბოლო 12 თვის განმავლობაში მინიმუმ, ორჯერ ან ძალადობის შედეგად სახეზე იქნებოდა მსხვერპლის ჯანმრთელობის მსუბუქი დაზიანება მაინც. გარდა აღნიშნულისა, რუსეთის კანონმდებლობის მიხედვით, იმ დანაშაულებზე, რომლებმაც გამოიწვიეს ჯანმრთელობის მსუბუქი დაზიანება ან განმეორებადი ცემის

¹ ვოლოდინა რუსეთის წინააღმდეგ (Volodina v. Russia), #41261/17, ECHR 2019

შემთხვევაში, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების საფუძველს წარმოადგენდა დაზარალებულის საჩივარი.

ზემოაღნიშნულ საქმეში სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-3 (წამების აკრძალვა) მუხლის და მე-14 (დისკრიმინაციის აკრძალვა) მუხლის დარღვევა კონვენციის მე-3 მუხლთან ერთობლიობაში. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ხაზი გაუსვა სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებას და აღნიშნა შემდეგი: (§73) არასათანადო მოპყრობა მოექცევა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის ფარგლებში მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი მიაღწევს სისასტიკის მინიმალურ ზღვარს. აღნიშნული ზღვარის შეფასება კი, დამოკიდებულია მრავალ ფაქტორზე, მათ შორის, ქმედების განხორციელების სახესა და ხერხზე, მის ხანგრძლივობასა და იმ ფიზიკურ და გონებრივ შედეგზე, რაც გამოწვეული იქნა ამგვარი მოპყრობისგან, აგრეთვე, მსხვერპლის სქესზე, მასსა და მოძალადეს შორის ურთიერთობაზე. მოპყრობა, რომელიც პირს ამცირებს, ავლენს მის მიმართ დამცირებას ან ლახავს მის ღირსებას, რის შედეგადაც პირს წარმოეშობა შიშის, ტანჯვის ან არასრულფასოვნების განცდა, რაც აქვეითებს მის მორალურ თუ ფიზიკურ გამძლეობას, წარმოადგენს დამამცირებელ მოპყრობას და იკრძალება ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლით, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ შედეგად არ დამდგარა სხეულის რეალური დაზიანება ან ძლიერი ფიზიკური ან ფსიქიკური ტანჯვა. ასევე, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ საკმარისია მსხვერპლი თავად გრძნობდეს თავს დამცირებულად, თუნდაც სხვების თვალში ასე არ იყოს (*Bouyid v. Belgium* [GC], no. 23380/09, §§ 86-87, ECHR 2015).

(§74) მოცემულ საქმესთან ზემოაღნიშნული გარემოებების მისადაგებისას, სასამართლო აღნიშნავს, რომ ფიზიკური ძალადობა, რომელიც მიაყენა ს.-მ მომჩივანს, ასახულია როგორც სამედიცინო დოკუმენტებში, ასევე, პოლიციის ჩვენებებში. მინიმუმ, სამ შემთხვევაში ს.-მ ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენა მას, დაარტყა სახესა და მუცლის არეში, იმ პერიოდშიც კი, როცა მომჩივანი იყო ორსულად (პარაგრაფები 14, 17 და 21). მუცლის არეში განსაკუთრებით მძიმე დარტყმამ გამოიწვია ორსულობის ნაადრევი შეწყვეტა. ამ ინციდენტებმა ცალკე აღებულმაც კი მიაღწია ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლით გათვალისწინებულ სისასტიკის სათანადო ზღვარს. თუმცა, სასამართლო იმასაც აღნიშნავს, რომ ფიზიკურ დაზიანებებთან ერთად, ფსიქოლოგიური ძალადობა წარმოადგენს ოჯახში ძალადობის მნიშვნელოვან ასპექტს (*Valiulienė v. Lithuania*, no. 33234/07, § 69, 26 March 2013).

მოცემულ საქმეში სასამართლომ გამოყო ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლიდან გამომდინარე სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებები:

(§77) პოზიტიური ვალდებულებები, რომლებიც ერთმანეთთან არის დაკავშირებული მოიცავს:

(ა) სახელმწიფოს ვალდებულებას, შექმნას და პრაქტიკაში გამოიყენოს შესაბამისი სამართლებრივი ჩარჩო, რომელიც უზრუნველყოფს კერძო პირების მიერ არასათანადო მოპყრობისგან დაცვას;

(ბ) სახელმწიფოს ვალდებულებას, მიიღოს სათანადო ზომები, რათა თავიდან აიცილოს არასათანადო მოპყრობის რეალური და მყისიერი საფრთხე, რის შესახებაც ხელისუფლების შესაბამისმა ორგანოებმა იციან ან უნდა სცოდნოდათ;

(გ) სახელმწიფოს ვალდებულებას, განახორციელოს ეფექტური გამოძიება, როდესაც არასათანადო მოპყრობის შესახებ არსებობს საჩივარი (*Bevacqua and S.* § 65; *ოპუზ, ზემოაღნიშნული* §§ 144-45 და 162-65; *Eremia, ზემოაღნიშნული* §§ 4952 და 56; ; *Valiulienė, ზემოაღნიშნული*, §§ 74-75; ; *Rumor v. Italy*, no 72964/10, § 63, 27 May 2014; *Talpis v. Italy*, no41237/ 14, §§ 100-06, 2 March 2017; და *Bălăan v. Romania*, no. 49645/09, § 57, 23 May 2017).

წინამდებარე საქმეში სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევა, რადგან მიიჩნია, რომ ხელისუფლების შესაბამისმა ორგანოებმა არ მიმართეს ეფექტურ საგამოძიებო მოქმედებებს. კერძოდ, 2 წლის განმავლობაში მომჩივანმა არაერთხელ მიმართა საჩივრით ძალადობის შესახებ შესაბამის უწყებას სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მიზნით, თუმცა, სამართალდამცავი ორგანო გამოხატავდა უმოქმედობას, მათ შორის, არ ნიშნავდა სამედიცინო ექსპერტიზას დროულად, ინციდენტის მოხდენისთანავე, როდესაც თვალნათლივ შეიმჩნეოდა მომჩივნის სხეულზე დაზიანებები, ამასთან, სამართალდამცავმა უწყებამ მომჩივანს ცემისა და ძალადობის მუქარასთან მიმართებით მტკიცების უჩვეულოდ მაღალი სტანდარტი მოთხოვეს.

(§86) სასამართლო იმეორებს, რომ ხელისუფლების ორგანოებს აქვთ ვალდებულება გაატარონ სათანადო ღონისძიებები ოჯახის წევრის ან პარტნიორის მიერ პირის პიროვნული ხელშეუხებლობის მძიმე დარღვევის ეფექტურად აღსაკვეთად (*M. and Others v. Italy da Bulgaria*, no. 40020/03, § 105, 31 July 2012, და *Opuz, ზემონახსენები*, § 176). ხელისუფლების მხრიდან ჩარევა პირად და ოჯახურ ცხოვრებაში შეიძლება გახდეს აუცილებელი, რომ დაცულ იქნას მსხვერპლის ჯანმრთელობა და მისი უფლებები ან ზოგიერთ შემთხვევაში, თავიდან იქნას აცილებული სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენა (*Opuz*, § 144, და *Eremia*, §52, *ზემონახსენები*). რეალური და მყისიერი საფ-რთხის შეფასებისას, მხედველობაშია მისაღები ოჯახში ძალადობის კონტექსტი. ასეთ

ვითარებაში, მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს არა საზოგადოების ზოგადი დაცვის ვალდებულება, არამედ უპირველეს ყოვლისა, ოჯახში ძალადობის თანმდევი ეპიზოდების განმეორების რისკის გათვალისწინება (Talpis, ზემოხსენებული, § 122). სასამართლომ არაერთ საქმეში დაადგინა, რომ მაშინაც კი, როდესაც ხელისუფლების ორგანოები არ ყოფილან სრულიად უმოქმედოდ, სახეზე იყო ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლით გათვალისწინებული ვალდებულების დარღვევა, რადგან ზომები, რაც მათ მიიღეს, ვერ უზრუნველყოფდა მოძალადის ხელშეშლას მსხვერპლის მიმართ შემდგომი ძალადობის ჩადენაში (Bevacqua and S., ზემოხსენებული, §83; Opuz, ზემოხსენებული, §§ 166-67; Eremia, ზემოხსენებული, §§ 62-66; და B. v. the Republic of Moldova, no.61382/09, § 53, 16 ივლისი, 2013).

(§87) მომჩივანმა ხელისუფლების შესაბამის ორგანოს პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შესახებ პირველად 2016 წლის 1 იანვარს შეატყობინა. მან პოლიციას გადაუდებელი დახმარების თხოვნით მიმართა, მოგვიანებით, ძალადობისა და ძალადობის მუქარის სხვადასხვა ეპიზოდებზეც და წარადგინა ფორმალური საჩივარი 2016 წლის 25 იანვარს, 18 მაისს, 30 ივლისსა და 1 აგვისტოს, ასევე, 2018 წლის 12 და 21 მარტს. საჩივარში მომჩივანი ატყობინებდა სამართალდამცავ უწყებას ძალადობის მუქარის და ს.-ს მიერ განხორციელებული ძალადობის თაობაზე, რის დასტურადაც წარდგენილი ჰქონდა ჯანმრთელობის შესახებ სამედიცინო ცნობა. შესაბამისად, ხელისუფლების ორგანოს წარმომადგენლებისთვის ცნობილი იყო ან უნდა სცოდნოდათ იმ ძალადობის შესახებ, რომელსაც მომჩივანი დაექვემდებარა და ძალადობის ხელახალი განმეორების რეალური და მყისიერი საფრთხე. ამ გარემოებების გათვალისწინებით, ხელისუფლებას ჰქონდა ვალდებულება მიეღო ყველა სათანადო ზომა მომჩივნის დასაცავად (Eremia, § 58, ანდ Balsan, § 62, ზემონახსენები).

მოცემულ საქმეში სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევაც, რადგან მიიჩნია, რომ მომჩივნის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების, ასევე, შიდა და საერთაშორისო წყაროების მეშვეობით მოპოვებული ინფორმაცია პრიმა ფაციე მიუთითებდა, რომ რუსეთში ოჯახში ძალადობის უმეტეს შემთხვევებში, მსხვერპლს წარმოადგენდნენ ქალები. ამასთან, რუსეთის კანონმდებლობა ვერ უზრუნველყოფდა ქალთა წინააღმდეგ ძალადობისა და დისკრიმინაციის სხვადასხვა ფორმის აღკვეთას.